

Међународна изложба наоружања и војне опреме у Лондону

УЛАЗНИЦА ЗА НОВА ТРЖИШТА

Предузећа одбрамбене индустрије наше земље наступала су на заједничком штанду Југоимпорта – СДПР. У рекламном материјалу, СДПР је уврштен међу 200 најзначајнијих излагача од 1.000 присутних.

У Лондону је од 13. до 16. септембра одржана четврта међународна изложба наоружања и војне опреме под називом DSEI, која обухвата сва три вида оружаних снага. Иако је то манифестација новијег датума, за кратко време је по броју излагача доспела на прво место међу светским изложбама војне технике.

Организована је на простору лондонског сајамског центра – ExCeL, у две хале, укупних димензија приближно 300 x 200 m. Будући да се сајамски простор ослања на обалу уређеног канала Темзе, није био проблем да се представе морнарничка средстава – борбени бродови, класе патролних бродова, миноловци и фрегате. Иако је та сајамска смотра до сада највећа по броју излагача (око 1.000) и димензијама хала, изложба заостаје за смотром наоружања и војне опреме IDEX у Абу Дабију (Уједињени Арапски Емирати), те изложбом SOFEX у Аману (Јордан), јер јој недостају полигони за функционалну демонстрацију покретљивости возила и наоружања.

Најзначајнији произвођачи НВО из развијених земаља Запада – амерички концерни NORTHROP-GRUMMAN, LOCKHEED MARTIN, RAYTHEON, BOEING, европски мултинационални концерн EADS, француски THALES, британски BAE systems, италијанска FINMECHANICA, Израелска војна индустрија и други – очекивано су заузели највећу површину сајамског простора, и имали су "помпезна" архитектонска решења штандова, врхунске мултимедијалне презентације и излагање експонатна високософистицираних средстава. Такви наступи захтевају веома висока материјална улагања, али то је у складу

са уобичајеном пословном праксом сагласно којој велике компаније/групације по правилу значајан део свог бруто производа издвајају за промоцију производа.

■ ОДСУСТВО РУСА

Ове године најзначајније место у форми тзв. живих експоната НВО заузеле су беспилотне летелице, борбена возила, даљински управљане туреле са наоружањем и одговарајућим системима за управљање ватром, ракетни системи ватрене подршке, противоклопне вођене ракете, муниција високе прецизности са различитим системима вођења или корекцијом путање и др. Амерички произвођачи приказали су систем противбалистичке одбране базиран на бродовима РМ, намењен противбалистичкој одбрани широк региона приобалних подручја, па ракетне системе ватрене подршке са високопрецизним самонавођеним/сензорски активирајућим пројектилним, противоклопне вођене ракете и др.

Одбрамбене индустрије Норвешке и Финске бележе, поред Шведске, све значајније присуство на самом технолошком врху понуде у појединим областима развоја средства НВО. Фамилије борбених возила точкаша, укључујући самоходни двоцевни минобацач калибра 120 мм произведен у финској компанији PATRIA, такође су заузеле значајно место. Француски концерн GIAT приказао је уживо систем *цезар*, који представља топ-хаубицу монтирану на шасији теренског камиона 6 x 6. Концепција тог средства разликује се од нашег система НОРА Б-52 са аспекта концепта уградње и дејства оруђа, мада се оба оруђа заснивају на балистичком систему аналогних карактеристика, максималног домета 41 км.

Сајам изразито карактерише одсуство произвођача из Русије и других земаља ЗНД, који су иначе запажени на другим светским изложбама НВО. Такође је приметно релативно слабо присуство пре-

ОВОГОДИШЊИ САЈМОВИ НВО

Наступе на међународним изложбама НВО у 2005. години Југоимпорт – СДПР започео је почетком фебруара на Београдском сајму, где је одржана друга међународна изложба НВО под називом ПАРТНЕР. Два дана по затварању тог сајма, екипа Југоимпорт – СДПР отпутовала је у Уједињене Арапске Емирате на, по многим, најзначајнију светску изложбу НВО. Потом је уследио наступ на изложби LAAD 2005 одржаној од 26. до 29. априла у Рио де Жанеиру у Бразилу, па поменути у Лондону, а предстоји им (од 2. до 5. новембра) одлазак у Бангкок, Тајланд.

дузећа из земаља у развоју. Произвођачи и групације произвођача из земаља Југоисточне Европе (Румунија, Бугарска) наступиле су на релативно скромним штандовима, баш као и хрватска компанија ALAN, која је приказала, пре свега, средства за личну балистичку заштиту – шлемове, аутомате из фамилије ЕРО и ручни револверски бацач граната 40 мм, развијен на бази израелских и јужноафричких решења.

■ МУЛТИМЕДИЈАЛНИ НАСТУП

У Лондону су били и наши произвођачи. Југоимпорт – СДПР наступио је са класичним сајамским штандом средњих димензија, у својству носиоца промотивног наступа одбрамбене индустрије СЦГ, са слоганом "integrating force of defence industry of Serbia and Montenegro", наглашавајући улогу покретачке и интегришуће снаге, посебно у области комплексних пројеката развоја и модернизације сложених средства НВО, у чијем развоју учествује низ предузећа одбрамбене индустрије.

Приказан је релативно велики број "живих" експоната – средстава НВО из производних и развојних програма предузећа одбрамбене индустрије, те развојних, опитних и ремонтних капацитета ВТИ ВСЦГ, "Застава-оружје" Крагујевац, "Слобода" Чачак, "Крушик" Ваљево, "Милан Благојевић" Лучани, "Прва Искра-наменска" Барич, "Први партизан" Ужице, "Прва петолетка-наменска" Трстеник, "Утва" Панчево, "Бродотехника" Београд, ТРЗ Чачак, ВТРЗ "Мома Станојевић" Батајница, МТРЗ "Сава Ковачевић" Тиват, Технички опитни центар КоВ и др., али и новооснованих предузећа, као што је предузеће EdePRO, чији је мини турбомлазни мотор ТММ-25 са 25 kg потиска био предмет изузетног занимања партнера, посебно из развијених земаља.

Капитална средства НВО, као што су тенк М-84 АБ1 и НОРА Б-52, нови "бренднови" одбрамбене индустрије СЦГ, представљена су у виду постера, мултимедијалних презентација и филмова будући да би њихово "уживо" приказивање било веома скупо. Исто важи и за програме модернизације, модификације и конверзије борбених и неборбених возила, укључујући и инжењеријско возило *муња*, те програме развоја средства ПВО, производњу барута, експлозива и технологија у производњи муниције, производне кооперације у области ваздухопловства и др.

Изузетну пажњу најширег круга посетилаца привукли су "Заставини" производи из области стрељачког наоружања – основна варијанта и варијанта са кратком цеви аутоматске пушке М21, далекометна пушка *црна стрела* – варијанта урађена у калибру .50 (12.7 x 99 мм), пиштољи ЦЗ-999 и ТОП ХХ, службена сачмара модерног дизајна у калибру 12/70. Занимање је побудило и приказивање модула за ласерско вођење и управљање ласерски вођене авио-бомбе и система вођене противоклопне ракете "друге плус" генерације *бумбар*, (развојни пројекти ВТИ ВСЦГ), ласерски близински упалач за авио-бомбу, те фамилија минобацачке муниције великог домета произведене у "Крушику", артиљеријски пројекти повећаног домета са јединицом генератора гаса, затим фамилија муниције средњег калибра произведене у "Слободи", савремена барутна пуњења произведена у "Милану Благојевићу", електрохидраулички сервопокретач за електричне команде лета ваздухоплова "fly-by-wire" и фамилија електрохидрауличких серворазводника произведених у "Првој петолетки", компоненте конструкције ваздухоплова, произведене у "Утви" за потребе партнера из западних земаља – укључујући и делове за савремене цивилне ваздухоплове и делове ракета-носача сателита за европски програм Аријана. Ти производни високе технологије за потребе аерокосмотехнике привукли су пажњу чак и водећих произвођача западних земаља.

Посебно значајан део наше понуде, који је пленио пажњу посетилаца, представљали су филмови са показним гађањем – демонстрација борбеног система несмртоносно оружје – муниција (урађено у Школском центру АБХО у Крушевцу) и демонстрација антитерористичких акција јединица војне полиције и 72. специјалне бригаде, а уз употребу система оружја М21. ■

А. ЛИЈАКОВИЋ